

osvrti

Novi Zakon o gradnji i profesionalna etika

Vesna Tomašić

Predsjednica Sekcije za kemijsko inženjerstvo HDKI-a
E-mail: vtomas@fkit.hr

“Engineers shall perform services only in the areas of their competence”.

Code of Ethics for Engineers, American Society of Civil Engineers

Nedavno je u časopisu “EGE”¹ objavljen članak u kojem se govori o novostima koje donosi novi Zakon o gradnji, s posebnim naglaskom na visokoj razini profesionalnosti u cjelokupnom području koje Zakon uređuje. Slične informacije objavljene su u glasilu “Okoliš” te na internetskim stranicama Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. Međutim, prema mišljenju autora ovog teksta kao i velikog broja članova Hrvatskog društva kemijskih inženjera i tehnologa (HDKI), pojedine tvrdnje u gore navedenom članku nisu istinite. Posebice je sporan dio članka u kojem se navodi da je novi Zakon “tekst koji na primjeren način uravnoteženo pomiruje (a) zahtjeve za uređivanjem područja gradnje građevina s aspekata ispunjavanja javnog interesa, (b) uvjete za pristupanje EU, (c) potrebu za usklađivanjem drugih interesa te odgovara prilikama koje trenutačno vladaju u Hrvatskoj u odnosu na rad zainteresiranih strana u području gradnje”. Kako se radi o Zakonu, koji je od izuzetne važnosti za gospodarski razvitak Republike Hrvatske, smatramo da je potrebno informirati javnost o tome što nam zapravo novi Zakon donosi, upozoriti na mišljenje šire akademske zajednice o takvom Zakonu te navesti posljedice koje bi nam primjena Zakona mogla donijeti.

Temeljni pojmovi

Graditeljstvo je značajan dio ljudske djelatnosti. Današnji stupanj razvoja društva zahtijeva sve složeniju građevinsku regulativu, uz uvjet brzog i neprestanog prilagođavanja općem napretku. Zbog toga je pri rješavanju pojedinih pitanja vezanih za gradnju potrebna suradnja stručnjaka različitih profila, što je uobičajena praksa u razvijenim zemljama Europe i svijeta. Zakon o gradnji svaka zemlja uređuje prema svom političkom uređenju, tradiciji i postignutom stupnju razvoja te je Zakon o gradnji uglavnom posljedica toga stanja. Razlike između nacionalnih zakona predstavljaju ozbiljnu smetnju u međunarodnoj razmjeni proizvoda i usluga te se zbog toga i poduzimaju mjere za njihovo usklađivanje.

Tehnološki projekt je temeljni projekt iz kojeg proizlaze svi ostali projekti i neizostavni je dio glavnog projekta. Bez tehnološkog projekta nije moguće projektirati postrojenje niti izgraditi industrijski objekt. To se odnosi kako na postrojenja kemijske procesne industrije i prerade nafte tako i na ostala procesna postrojenja, postrojenja za obradu tehnološkog otpada, otpadnih voda, dimnih i ispušnih plinova. Izgradnja skladišta bilo koje vrste, re-

zervoara i cisterni u industriji, silosa i sličnih objekata također se mora temeljiti na tehnološkom projektu kojim će se osigurati njihova funkcionalnost. Procesni ili tehnološki projekt osim ostalog sadrži sljedeće elemente:² 1. procesnu (tehnološku) shemu, 2. shemu cjevovoda i instrumentacije, 3. prethodni raspored uređaja i opreme unutar granica postrojenja, 4a. opis procesa s detaljnim opisom procesnih slijedova, 4b. osnovne procesne podatke koji utvrđuju zahtjeve na kvalitetu sirovina i proizvoda, stanja procesnih tokova i pomoćnih medija na granici postrojenja, utvrđivanje vremenskog iskorištenja, 4c. utrošak energenata po mjestima potrošnje, količine kemikalija za prvo punjenje i kontinuiranu potrošnju, 4d. procesne specifikacije za glavnu opremu i uređaje itd.

Ovlašteni arhitekti i ovlašteni inženjeri određenih struka obavljaju samostalno i profesionalno djelatnost iz svog stručnog područja. Oni mogu samostalno projektirati, obavljati poslove stručnog nadzora i kontrole projekata, voditi i nadzirati gradnju te obavljati druge poslove vezane za gradnju. Ovlašteni arhitekt odnosno ovlašteni inženjer stječe pravo na samostalno obavljanje poslova projektiranja i stručnog nadzora građenja upisom u Imenik ovlaštenih arhitekata odnosno Imenik ovlaštenih inženjera Hrvatske komore arhitekata i inženjera u graditeljstvu (HKAIG).

U članku 5. Kodeksa strukovne etike³ navodi se sljedeće: “Ovlašteni arhitekti i ovlašteni inženjeri moraju svoj profesionalni ugled graditi na vrijednostima svojih usluga i ne smiju nečasno konkurrirati jedni drugima”. Prema čl. 17. stavak 2. istog Kodeksa “Konkurencija između ovlaštenih arhitekata i ovlaštenih inženjera može se zasnivati samo na stručnosti”.

Nedostaci novog Zakona

Novi Zakon o gradnji⁴ (u kasnijem tekstu Zakon) stupio je na snagu 1. siječnja 2004. godine, a za donošenje ovog Zakona bilo je nadležno Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja (sada Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva). Primarni razlog zbog kojeg je bilo potrebno donošenje novog Zakona bilo je uklanjanje nedostataka ranije važećeg Zakona te usklađivanje sa zakonima zemalja članica EU i ostvarivanje uvjeta za buduću suradnju inženjerskih struka na europskom prostoru.

Zakon je donesen na zadnjem zasjedanju bivšeg saziva Vlade u “okolnostima koje se ne bi mogle zvati dramatičnima, ali su sva-

kako imale određeni šarm neizvjesnosti”, kako navodi autor spomenutog članka – gospodin Lino Fučić, dipl. inž. građ. To već samo po sebi ukazuje da je Zakon donesen ishitrano, s namjerom da se zaobiđe uobičajena procedura. Ne ulazeći u razmatranje o prednostima koje Zakon donosi, koje se uglavnom odnose na smanjivanje trajanja administrativnih postupaka vezanih za izdavanje građevinskih dozvola, na uvođenje odredbi koje se odnose na osobe s invaliditetom i sl., namjera nam je upozoriti da Zakon ne predstavlja bitan pomak odnosu na ranije važeći Zakon, a posebice ne donosi poboljšanja nužna za podizanje razine profesionalnosti u području gradnje.

Novi Zakon napisan je isključivo za gradnju stambeno-poslovnih i sličnih objekata namijenjenih za neprivredne djelatnosti. Međutim, specifičnosti pri gradnji industrijskih građevina i procesnih postrojenja nisu obuhvaćene Zakonom. U novom Zakonu zane-maruje se važnost tehnološkog projekta. Neprihvatljiv je pristup da se složenost glavnog projekta, koji je potrebno priložiti zahtjevu za izdavanje građevinske dozvole, smanjuje izbacivanjem tehnološkog projekta iz sadržaja glavnog projekta (čl. 65.).

Ozbiljan nedostatak Zakona je neusklađenost s drugim zakonima koji iz njega proizlaze. Primjerice, u članku 35. Zakona u kojem se definira projektant navodi se sljedeće: “Projektant je fizička osoba ovlaštena za projektiranje prema posebnom Zakonu i propisima donijetim na temelju toga Zakona”. To se odnosi na Zakon o HKAIG,⁵ prema kojem je uclanjenje u Komoru, odnosno opis u Imenik “ovlaštenih inženjera”, a samim time i stjecanje ovlaštenja za projektiranje i ostale poslove vezane uz gradnju omogućeno samo privilegiranim tehničkim strukama (dipl. inženjerima arhitekture, građevinarstva, strojarstva, elektrotehnike i geodezije). Međutim, diplomiranim kemijskim inženjerima, kao i inženjerima, koji stječu temeljna znanja i stručne kvalifikacije nužne za obavljanje poslova projektiranja na ostalim tehničkim i srodnim fakultetima, nije omogućeno stjecanje ovlaštenja za projektiranje i ostale poslove vezane uz gradnju. Primjerice, kada se radi o industrijskim građevinama i ostalim gospodarstveno-proizvodnim objektima, potrebno je omogućiti sudjelovanje kemijskih inženjera, tekstilnih inženjera, inženjera prometa, biotehnologije, metalurgije, naftnog rudarstva, šumarstva, agronomije i ostalih inženjerskih struka koje sudjeluju u pojedinim segmentima gradnje takvih objekata. Osim pri projektiranju i izradi tehnoloških projekata za kemijska procesna postrojenja i procesnu industriju, kemijski inženjeri i srodne inženjerske struke sudjeluju i pri izradi projekata vezanih za zaštitu okoliša. Javni interes za specifičnim znanjima kemijskih inženjera i srodnih inženjerskih struka očituje se u sljedećim aspektima: odabiru tehnologije, izradi tehnološkog projekta u skladu sa sve stožijim kriterijima vezanim za zaštitu okoliša i razvoj održivih tehnologija, osiguranju i davanju potrebnih garancija na projektiranu tehnologiju i tehnološki projekt itd.

Prema tome, novim Zakonom ne rješava se dogododisnji problem vezan za neravnopravan odnos inženjera tehničkih struka u Hrvatskoj, kao i neravnopravan položaj u odnosu na kolege iz inozemstva. Ovo posljednje proizlazi iz čl. 60. Zakona prema kojem “Strani arhitekt ili inženjer, koji je član strane Komore arhitekata ili inženjera može obavljati poslove projektiranja u svojstvu odgovorne osobe i stručnog nadzora građenja u Republici Hrvatskoj ako je na natječaju stekao pravo na izvedbu natječajnog rada, pod uvjetom da dobije odobrenje Komore”. U susjednoj Sloveniji, koja je na pragu priključenja u EU, 1. siječnja 2003. godine stupio je na snagu novi Zakon o gradnji (Zakon o graditvi objektova),⁶ u kojem su objedinjena pitanja izgradnje te organiziranja i rada profesionalnih inženjera. Prema tom Zakonu Inženjerska komora Slovenije (Inženjerska Zbornica Slovenije) sastoji se od sljedećih matičnih sekcija: 1) matične sekcije inženjera građevinarstva; 2) matične sekcije inženjera strojarstva; 3) matične sekcije inženjera elektrotehnike; 4) matične sekcije inženjera tehnologa i ostalih inženjera; 5) matične sekcije inženjera rudarske i geotehnološke struke te 6) matične sekcije inženjera geodezije. Pritom matična sekcija inženjera tehnologa i

ostalnih inženjera obuhvaća struke kao što su: kemičari, kemijski inženjeri, biotehnolozi, farmaceuti, metalurzi, tekstilci, strojari-tehnolozi, šumari, agronomi, inženjeri drvene industrije i druge struke. Osim u Sloveniji, jedinstvene komore ovlaštenih inženjera koje okupljaju inženjere svih struka postoje u Austriji, Mađarskoj, Češkoj, Njemačkoj te u ostalim naprednim zemljama u Europi i svijetu.⁷ Posljedica primjene spomenutog članka 60. pod pretpostavkom uzajamnosti je da pojedine inženjerske struke iz Hrvatske ne mogu sudjelovati na međunarodnim projektima u svojstvu odgovorne i pravne osobe jer strani investitori prihvaćaju jedino rad ovlaštenih inženjera.

Hrvatsko društvo kemijskih inženjera i tehnologa putem Sekcije za kemijsko inženjerstvo već nekoliko godina pokušava ukazati na potrebu da se riješi problem vezan za diskriminaciju pojedinih tehničkih i inženjerskih struka u okviru postojeće Komore. Inicijativu o potrebi izmjene Zakona o Komori i otvaranju Razreda kemijskih inženjera i tehnologa podržale su mnoge poznate tvrtke kemijske industrije (PLIVA d.d., INA-Industrija nafte d.d. Zagreb, Belišće d.d., Podravka –Prehrambena industrija, DIOKI d.d., Petrokemija Kutina), brojni fakulteti (Tehnički fakultet Sveučilišta u Rijeci, Prehrambena tehnološki fakultet Sveučilišta u Osijeku, Fakultet strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu, Farmaceutsko-biokemijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Kemijsko-tehnološki fakultet Sveučilišta u Splitu, Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu, Prehrambeni biotehnološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu), rektori vodećih sveučilišta u Hrvatskoj (Sveučilište u Zagrebu, Sveučilište u Splitu, Sveučilište u Rijeci) kao i ostale ustanove i udruge (Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska udruga naftnih inženjera i geologa).⁸ Takvi su stavovi u skladu i sa Zaključcima predsjedništva Akademije tehničkih znanosti Hrvatske (HATZ) donesenim 12. svibnja 2003., gdje se među ostalim iznosi da je u Hrvatskoj potrebno donijeti jedinstveni zakon o Hrvatskoj inženjerskoj komori, kojim će se odrediti način organiziranja i rada ovlaštenih diplomiranih inženjera.⁹ U Zaključcima HATZ-a također se navodi da je u Zakonu o gradnji “potrebno unijeti stavke koje se odnose na projektiranje, izgradnju i održavanje industrijskih objekata, procesnih i proizvodnih postrojenja te iskazati tako da bude jednoznačno jasno da se ta pitanja moraju rješavati izradom projekata koje izrađuju i potpisuju ovlašteni inženjeri odgovarajućih struka”. Primjedbe i sugestije navedenih institucija upućene su predlagatelju Zakona, ali nisu usvojene.

Povijesne činjenice

Još u 1900. godini spominju se propisi «tičući se razredbe i ovlaštenja civilnih tehnika za izvršivanje tehničke prakse u Kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji», te se navode različite inženjerske struke: “inžineri, arhitekti, strojarski inžiniri, kulturni inžiniri, geometri, rudri, električari, i kemičari”. U Zakonu o ovlaštenim inženjerima donesenom još 18. ožujka 1937. god. u Narodnoj skupštini Kraljevine Jugoslavije u članku 2 spominju se ovlašteni inženjeri za arhitekturu, kulturnotehnički, geodetsko-kulturnotehnički, mašinski, brodarski, elektrotehnički, agronomski, rudarski, rudarsko-merački i topionički inženjeri, inženjeri za tehničku kemiju i tehnologiju te šumarski inženjeri i inženjeri geodeti. Taj zakon je važio do 1945. godine. Tijekom 1994. godine počelo se raditi na Zakonu o inženjerskoj komori arhitekata i građevinara te Zakonu o komori ovlaštenih inženjera brodogradnje, elektrotehnike, kemijskog inženjerstva i strojarstva. Međutim, nije dan od ovih Zakona nije prihvaćen. U srpnju 1997. godine pripremljen je Nacr prijedloga Zakona o Hrvatskoj graditeljskoj komori, koji je i usvojen u Hrvatskom državnom saboru 1998. godine pod nazivom Zakon o Hrvatskoj komori arhitekata i inženjera u graditeljstvu. Prigovor da je zakon izrazito “građevinarski” te da se njime ignoriraju inženjeri brojnih stručnih područja, nije usvojen.

Moguće posljedice primjene novog Zakona

Kao što je ranije istaknuto, primjenom novog Zakona o gradnji ne rješava se problem diskriminacije pojedinih inženjerskih struka. Takvim Zakonom obezvrjeđuje se rad Sveučilišta, odnosno obezvrjeđuju se rad profesora i nastavnog osoblja, koje radi na odgovarajućim tehničkim i srodnim fakultetima. To može rezultirati padom interesa za pojedine fakultete, kao i odlaskom mladih visokokvalificiranih stručnjaka u inozemstvo, gdje im je omogućen daljnji razvoj i napredovanje u struci te stjecanje statusa ovlaštenog inženjera, a samim time pravo na intelektualnu slobodu i profesionalno dostojanstvo.

Probleme vezane za zaštitu okoliša, s kojima se svakodnevno susrećemo ne mogu uspješno rješavati samo diplomirani inženjeri građevine, elektrotehnike, strojarstva ili geodezije, već u tome trebaju sudjelovati i ostali stručnjaci koji imaju za to potrebne kompetencije.

Trendovi u svijetu

U zaključcima 3. europskog inženjerskog foruma, održanog u Cavtatu 2002. godine istaknuta je preporuka o potrebi organiziranja jedinstvenih nacionalnih inženjerskih komora, koje bi okupljale inženjere svih struka, a kasnije bi se slijedom procesa integracije udruživale u EUROPSKU INŽENJERSKU KOMORU kao krovnu organizaciju svih nacionalnih inženjerskih komora i udruga s javnim ovlastima.⁷ Na završnoj plenarnoj sjednici Forumu usvojena je Deklaracija kojom se pozivaju sve europske nacionalne inženjerske komore i udruge da se pridruže Europskom savjetu inženjerskih komora kao prvom koraku u procesu osnivanja Europske inženjerske komore. U tekstu Deklaracije kao jedan od ciljeva navodi se *uspostava jedinstvenih načela inženjerske etike, kao temelj razumijevanja i samopouzdanja među europskim ovlaštenim inženjerima.*

Zaključak

Iz navedenog proizlazi da novi Zakon o gradnji a) ne ispunjava zahtjeve javnog interesa, b) nije u dovoljnoj mjeri usklađen s odgovarajućim zakonima EU, c) ne omogućava ravnopravno sudjelovanje stručnjaka različitih profila u poslovima vezanim za projektiranje i gradnju, pa stoga rad osoba koje sudjeluju u gradnji i njihove međusobne odnose ne dovodi na višu profesionalnu razinu. Prema tome može se zaključiti da primjena novog Zakona o gradnji neće podići standarde profesionalnog i poslovnog ponašanja, koji su nužni za siguran nastup hrvatskih inženjerskih struka na zajedničkom europskom tržištu.

Literatura:

1. L. Fučić, Zakon o gradnji 2003. – Što je novo?, *EGE* **11** (5) (2003) 10.
2. F. Šef, Ž. Olujić, Projektiranje procesnih postrojenja, SKTH/Kemija u industriji, Zagreb, 1988., str. 81.
3. Kodeks strukovne etike HKAIG, Narodne novine 40/99.
4. Zakon o gradnji, Narodne novine 175/03.
5. Zakon o Hrvatskoj komori arhitekata i inženjera, Narodne novine 47/98.
6. Zakon o graditvi objektova, Uradni list RS 110/2002.
7. Glasilo HKAIG, prosinac 2002.; <http://www.hkaig.hr/glasilo/3rdeuroforum.pdf> (pregledano 3. veljače 2004.).
8. Pisma podrške navedenih tvrtki i ustanova dostupna su redakciji.
9. Glasnik Akademije tehničkih znanosti Hrvatske, Vol. **10** (3) (2003) 11.